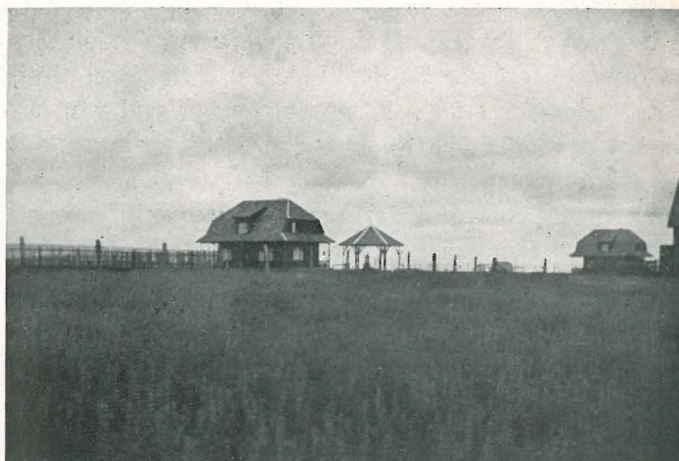

Reisindrukken en wat dies meer zij van een oud-planter, VIII

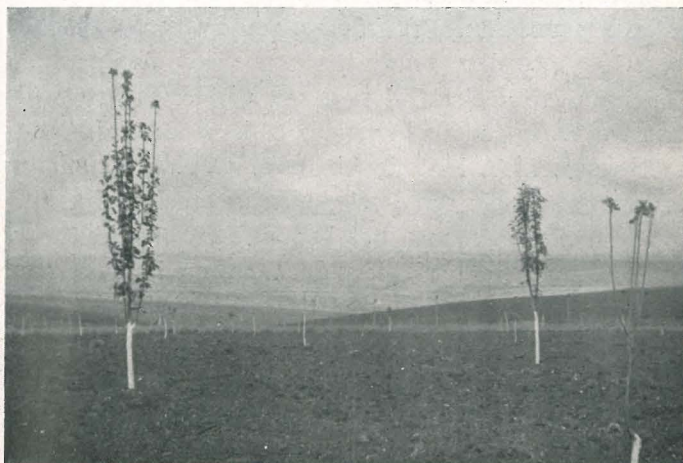
Brief van een Oud-Plantersvrouw aan de Plantersvrouwen in Nederlandsch-Indië.

door Mevr. J. C. Vermeulen-Van Boxtel

Dezen brief wil ik beginnen met een woord van dank aan de redactie van „De Bergcultures”, daar zij mij in staat stelt op deze wijze de vele vragen te beantwoorden, welke mij gedaan zijn naar aanleiding van de artikelen die mijn man schreef. Vragen die betrekking hebben op het leven van de vrouw hier en op de huishouding. Dit wordt dus een praatje voor de plantersvrouw, en ik zal mijn best doen om in beknopten vorm een zoo duidelijk mogelijk beeld te geven van het leven hier. Raad is echter moeilijk te geven, daar de omstandigheden voor een ieder steeds ongelijk zullen zijn en een ieder voor zich weer andere levenseischen heeft. Wil men op den duur in het leven hier bevrediging vinden, dan moet men een groote liefde voor de natuur hebben en zeker geen bepaalde behoefte aan uitgaan en moderne genoegens, want die zijn hier op Carambehy niet te vinden. Men moet op kunnen gaan in het gezinsleven en dit boven alles stellen en dan vooral niet opzien tegen drukke huishoudelijke bezigheden, daar men hier in de eerste plaats op eigen werkkraft is aangewezen en men voor de huishouding weinig of geen hulp krijgen kan. Of ik al deze eigenschappen bezit, weet ik niet, doch wèl weet ik, dat het mij hier uitstekend bevalt en ik nog geen spijt heb gehad, dat we dit besluit namen. Mogelijk is hierbij ook van grooten invloed dat ik nu zoo volop genieten kan van mijn gezin, iets wat mij in Indië door de omstandigheden nimmer gegeven was en dat ik steeds als een groot gemis gevoeld heb. Velen onder U hebben ditzelfde leed te dragen en zullen kunnen begrijpen, dat dit een groote factor zijn kan. Toch brengen de kinderen hier ook weer de grootste problemen. Volwassen meisjes, die niet van het buitenleven houden en eventueel niet in een buitenbedrijf op kunnen gaan, zijn hier niet op haar plaats, terwijl ik ook vrees, dat er weinig of geen werk voor hen te vinden zal zijn in de groote steden. In de eerste plaats zullen zij zich dan moeten bekwamen in de taal, die lang niet gemakkelijk is en tweedens neemt men hier bij voorkeur liever eigen krachten. Onze oudste dochter was de laatste 8 jaren in Europa en ontving daar een opleiding voor bewegingskunst, een woord dat hier nog zoo goed als onbekend is. Voorpig heeft zij dezen aanleg uitgeschakeld en helpt zij ons met den opzet van het bedrijf en is een zeer goede hulp. Zij was het laatste jaar in Frankrijk op een school die ondergebracht was in een oud kasteel,

Lupineveld in vollen bloei. Op den achtergrond ons woonhuis, pomphuis en gedeelte van den paardenstal; heelemaal achter woonhuis van familie W. T. Bisschop

Onze boomgaard in wording. De bodem is beplant met leguminosen (o.a. varkensboonen, cow-paes, *Crotalaria juncea* en *Crot. Spectabilis*, *Calopogonium mucuna*, spurrie en sarodella, welke alle in proefvakken werden uitgezaaid). Achtergrond oneindig kamp.

waarbij ook groote landerijen behoorden. In den vrijen tijd werkten de leerlingen, die er plezier in hadden ook buiten en onderhielden moestuin en boomgaard. De kennis, die onze dochter hier opdeed, komt haar thans goed te pas en onze moestuin is reeds een bekendheid op Carambehy en een ieder staat versteld over de resultaten, die in zoo'n korten tijd bereikt werden. Er is daar echter hard voor gewerkt, want zonder hard werken wordt hier niets bereikt. Of zij hier op den duur blijven zal, weten wij niet, doch voorloopig bevalt het haar best en is zij zeer tevrede. Voor de jongere kinderen is het hier gemakkelijker. Onze jongste dochter is in Ponta Grossa op een Internaat van Duitsche R. K. Zusters. Daar wordt echter uitsluitend in het Braziliaansch les gegeven en de peuter, ze is juist 9 jaar geworden, had in

het begin een paar harde maanden. Niemand, die haar verstond en niemand, die haar eigen taal sprak. Na drie maanden kon ze echter de lessen volgen en nu na één jaar spreekt zij de taal als een geboren Braziliaansche en komt met klinkende rapporten thuis. Het onderwijs staat echter niet op het peil van Holland en Indië. Overwerken doen de leerlingen zich hier vast niet en er zijn heel veel vrije dagen. Wij stellen ons voor, dat deze dochter zich later best zal kunnen redden en haar weg vinden. De zoon, voor wien we eigenlijk het bedrijf opzetten, past zich hier uitstekend aan. Na een driejarige H.B.S.-opleiding in Holland, lieten wij hem hierheen komen en hielp hij de eerste maanden thuis. Nu is hij sinds eenige weken als volontair werkzaam bij een boer om het veebedrijf te leeren en wij zijn van plan hem hier minstens een jaar te laten. Het is een mooi werk als men er van houdt, doch het is een zeer gebonden leven en daarom is ook hier in de eerste plaats liefde voor het vak noodig om er op den duur bevrediging in te vinden. Aangezien de jongen nu echter pas 16 jaar is geworden, heeft hij nog volop den tijd en zou hij eventueel altijd nog een andere richting uit kunnen. De opgedane kennis en ondervinding zijn nimmer vergeefs. Met de kinderen van de kolonisten is het natuurlijk een heel ander geval. Zij zijn hier geboren en in en met het bedrijf grootgebracht. Er bestaat voor hen niets anders en er is ook geen andere mogelijkheid, omdat zij ook al heel weinig schoolonderwijs genoten hebben en hun blik niet verder gaat dan Carambeh.

Men heeft ons gevraagd of het leven hier nu werkelijk zoo goedkoop is. Hierop moet ik antwoorden: ja en neen. De huishoudelijke uitgaven zijn inderdaad zeer laag, de voedingsmiddelen althans. Daarbij komt, dat men al heel vlug verschillende dingen zelf heeft als boter, melk en groenten, brood en koek zelf bakt, in een eigen huis woont, dus geen huishuur

betaalt, geen uitgaven heeft aan water en vuur, het eerste haalt men uit den put en het tweede (hout althans) uit het bosch, weinig personeelsuitgaven heeft, omdat die hulp niet te krijgen is, terwijl men hier op Carambeh zoo goed als geen belasting betaalt en het schoolgeld minimaal is. Het bouwen echter is niet meegevallen en indien men op het gebied van meubilair iets goeds wil hebben, dan betaalt men hiervoor dezelfde prijzen als thans in Indië gangbaar zijn. Wij lieten onze meubelen op tekening in Curitiba maken bij een Duitsche meubelfabriek en zijn hierover zeer tevreden.

Verder is het leven hier het allerbest te vergelijken met het leven in vroegere tijden op een onderneming. Wij zitten weer heel knusjes bij een petroleum-verlichting en hebben de lampoe tempel in eere hersteld. Wij kruipen op een paard als wij een buurpraatje gaan maken en gaan maandelijks naar Ponta Grossa met de karos om inkoop te doen. Dat geeft 3 uur rijden heen en 3 uur terug langs een niet al te mooien weg, er zijn althans namen als „doodendal” en er staan kruisjes langs den weg waar in vroegere jaren menschen vermoord of verongelukt zijn — hierover luiden de diverse verhalen verschillend, doch in geen geval zijn ze opwekkend. De winkel op Carambeh verschilt in geen enkel opzicht van den ondernemingstoko en ik gevoelde me daarin onmiddellijk „at home”, alleen de „tjina” ontbreekt, want deze winkel hier wordt gedreven door een Mr. in de rechten. De heer des huizes moppert elken dag even hard over het weer dat niet deugt als in de dagen van den rubbertap en koffie-bloei. Dan regent het te hard of dan te zacht, nu is het te warm en dan te koud, om van den wind maar niet te spreken; het ideale plantersweer is nog steeds niet uitgevonden, ook in Brazilië niet. Maar nu zou ik nog vertellen wat hier duur is. Duur is alles wat men noodig heeft op het gebied van kleeding. Zoo op het eerste

THE MANUFACTURERS LIFE INSURANCE Co.

Activa per 31-12-1937 Can. \$ 154.938.300.— Verz. Bedrag Can. \$ 556.535.000.—

GROEP VERZEKERING

SOERABAIA - MALANG - SEMARANG - BANDOENG - BATAVIA

oog lijkt het anders, doch de qualiteit van de materialen zijn zooveel minder dan wat wij op dit gebied gewend zijn en dus zooveel vlugger versleten, dat wij het inderdaad wel duur mogen noemen, temeer daar de prijzen niet veel minder zijn dan in Indië. Ook groenten en fruit zijn in de steden duur en verder alles wat import is, ook op het gebied van provisiën. Vleesch is ook in de steden goedkoop, ongeveer 25 Holl.-centen per kilo. Op Carambehij kennen we, evenals vroeger op de onderneming, overvloedige vleesch en vleeschlooze dagen. Te hooi of te gras wordt er hier of daar geslacht en men komt dit dan altijd wel op de een of andere manier te weten. Het is heelemaal niet prettig om zoo'n massa vleesch ineens te moeten bewerken, doch dit hoort hier nu eenmaal ook tot de taak der huisvrouw, evenals het broodbakken. De eerste maanden van ons verblijf hier bewoonden wij met nog een familie samen een leegstaand kolonistenhuis. Het was alles zeer primitief en het best te vergelijken met een zeer eenvoudige pasanggrahan, zooals wij die in de bergstreken op Java en Sumatra kennen. Er was geen water in de keuken en ook geen waterafvoer, maar wel een mooie bron op het erf waaruit wij elk emmertje moesten putten. Wij hadden wel steeds een voorraad volle emmers in de keuken staan, maar toch hebben wij vaak over dit euvel gezucht, want wij oud-Indisch-gasten zijn nu eenmaal verzot op water en niet gewend om hiermee zuinig om te gaan. Over de badgelegenheid enz. zullen wij maar zwijgen. Ook dit probleem losten wij naar alle genoegen op en wij zullen het patent aan eventueele new-comers overdragen. Nu wij in ons heerlijk mooie huis wonen, dat werkelijk ideaal is, zijn wij bijna alle ongemakken van de eerste maanden vergeten. Toch zijn wij elken avond even moe ondanks de geriefelijkheid van het huis en de meerdere gemakken, doch het geeft nog eenig verschil in welke omgeving men moe wordt en elken nieuwen dag beginnen wij toch weer met vreug-

de en liefde aan de dagtaak. Als hulp heb ik nu de vrouw van onzen knecht. Eenmaal per week komt zij een geheel dag en doet dan de wasch, verder komt zij nog 2 middagen voor het ruwe werk; met deze hulp ben ik al zeer gelukkig. Alle kolonisten hebben groote gezinnen en de huisvrouw is ook daar onmisbaar, terwijl de opgroeiende meisjes in het bedrijf helpen en dus noode gemist worden om buitenshuis te gaan werken. De Zondagen zijn onvolprezen dagen, waarvan wij 100% genieten, doch het meeste nog geniet ik, als ik er eens een middag af kan nemen en er met mijn dochter samen te paard opuit kan. Er is niets heerlijker dan door dit mooie ruime landschap te draven op goede paarden, bij een prachtige hooge blauwe lucht en dan naar huis te rijden als de zon weergaloos mooi ondergaat. Dan kan men niet begrijpen dat dit vredige landschap soms zoo woest en dreigend kan zijn. Vooral de laatste maanden stormt het veel en wij hebben reeds geleerd deze stormen te vreezen. Zoodra de lucht in een der windstreken gaat betrekken, sluiten wij alle deuren en vensters met de luiken ervoor, want wacht men tot de wind er is, dan kan men niet meer sluiten, zoo hevig is de druk dan en voordat men het weet, zit men in een noodweer. Een paar weken geleden was ik uitgereden bij mooi weer. Onderweg overviel me een hagelbui — steenen zoo groot als knikkers. Ik reed in dit noodweer naar huis, terwijl de bliksem links en rechts van den weg onophoudelijk in de prikkeldraad-afzetting sloeg en kwam diep begaan met mijn lot bij onze bezitting aan. Niemand had echter oog voor, laat staan medelijden met mij, aangezien een ieder daar minstens even nat was als ikzelf. De storm had een gedeelte van ons dak meegenomen en ook aan den stal en de knechtenwoning groote schade aangericht. Onze dochter was als een wanhopige aan het hoozen, want het water gutste bij stroomen naar binnen en zelf zette ik mijn doorweekte hoedje af en begon ook maar te dweilen. Het was een ravage!

HOTEL DU PAVILLON

SEMARANG

HET LEIDENDE HOTEL ter plaatse

Dagelijks Matinée
en Diner-Concert

Uitstekende service — Matige prijzen

Beheerder: C. M. ROSS

Voor

Qualiteit-

Schoenen

Rata

Gelukkig was onze knecht op het terrein met nog een paar werklieden en zij begonnen onmiddellijk het dak te repareeren. 's Avonds was alles weer droog en onderdak. Wij boekten binnenshuis geen schade. De stemmingen zijn na zoo'n tegenslag zeer in mineur. Al het jonge gewas krijgt een klap en men vreest den achterstand nimmer in te halen. Toch moeten er dan de schouders onder en gelukkig gaat dit steeds weer.

Voor ik dezen brief eindig, wil ik er 'toch op wijzen, dat men hier op Carambehy ook kan wonen zonder bedrijf. Indien men geen kinderen heeft, waarvoor men in de toekomst iets zou willen beginnen, kan men een aardig huisje laten bouwen meer in de bebouwde kom van de gemeente. Dan heeft men veel minder geld voor een opzet noodig — geen knecht — men kan met een paard en een wagentje volstaan.

Dat alles geeft minder werk en minder zorgen en indien men dan een inkomen heeft van laten we zeggen f 150.— per maand, leeft men hiervan zeer royaal en kan men zelfs zoo nu en dan nog eens een reisje maken naar Sao Paulo of Rio de Janeiro om het groote stadsleven te genieten. Ook Curityba is, om dichtër in de buurt te blijven, een aardig stadje en men slaagt daar met inkoopën heel wat beter dan in Ponta Grossa. Het reizen is hier niet duur, evenmin de hotels, bioscopen en restaurants.

In de hoop, dat alle vragen naar genoeg en beantwoord zijn, eindig ik dezen brief en maak meteen van de gelegenheid gebruik om alle vrienden en bekenden op Java en Sumatra, die dit zullen lezen een hartelijken groet te zenden.

Carambehy, 29 October 1938

Vereeniging voor Land-, Mijnbouw en Industrie Sumatra's Westkust van het Zuid- en West-Sumatra Syndicaat en van de Centr. Proefstations Vereeniging

Notulen van de Algemeene Ledenvergadering gehouden op Zaterdag, 12 November 1938, om 8.30, v.m. in een van de lokaliteiten van het Hoofdkantoor van het Oembilin Steenkolenbedrijf te Sawah Loento.

Aanwezig zijn de leden:

Ir. G. J. Wally, Gouvernement van N.-I., Oembilinmijnen, Voorzitter, W. Effing, Indrapoera Cultuur Mij., Commissaris, H. Mecke, Cultuur Mij. Batang Sangir, onderneming Boekit Malintang, G. H. A. G. Gallas, Landbouw Mij. Boekit Gompong, onderneming Boekit Gompong, Dr. Ir. W. J. Deenen, onderneming Ophir, F. Goepfert, onderneming Akar Gedang, J. N. Ramaer, Cultuur Mij. Taloeg Goenoeng, G. J. la Père, onderneming Batang Merangin, C. Heemskerck, Cultuur Mij. Talamau, onderneming Tanang Taloe, Mr. J. P. C. M. van Meerwijk, Secretaris.

Mede zijn aanwezig:

De dames: Wally, Effing, van Holst Pellekaan, Mecke, Deenen, Heemskerck, van Meerwijk.

En de heeren:

A. A. M. N. Keuchenius, Landbouwkundige voor West-Sumatra van de Centrale Proefstationsvereeniging, te Padang, A. W. de Haze Winkelman, Assistent-resident afdeling Solok (Sawah Loento), Dr. F. W. T. Hunger, Controleur, Sawah Loento, Dr. H. J. A. Troostenburg de Bruyn, Moeara Laboeh, Ir. C. P. van Raalten, Sawah Loento, Ir. Cosyn, Sawah Loento.

Bericht van verhindering deze buitengewone ledenvergadering bij te wonen werd ontvangen van de heeren de Kroes (Kajoe Aro), Lammerse (Pecconina), Vogel (Anei Doekoe) en Bergman (Danau Gadang).

De Voorzitter, de heer Wally, opent de vergadering en heet de aanwezigen welkom.

Deze vergadering, zoo constateert de voorzitter, draagt een bijzonder karakter en om de plaats waar de vergadering gehouden wordt en om het feit dat verschillende dames, echtgenooten van leden van onze vereeniging, mede aanwezig zijn; deze aanwezigheid wordt ten eerste op prijs gesteld.

De Voorzitter begroet daarna de heeren Haze Winkelman en Dr. Hunger en verzekert hun dat de belangstelling van

het Binnenlandsch Bestuur door de vereeniging gewaardeerd wordt.

De notulen van de algemeene ledenvergadering van 25 Juli 1938, aan alle leden toegezonden, werden goedgekeurd en gearresteerd.

De Voorzitter stelt voor ingekomen stukken en verdere besprekingen van vereenigingsbelangen, die niet direct urgent zijn, uit te stellen tot de volgende vergadering daar zijn voordracht over het Oembilinbedrijf en het bezoek aan de werkplaatsen en mijnen den noodigen tijd in beslag zal nemen.

Conform wordt besloten:

De Voorzitter geeft daarna zich zelf het woord en houdt een lezing die als volgt geresumeerd kan worden, „Een en ander over het oembilinsteenkolen mijnbedrijf.”

(Deze lezing zal in een der eerstvolgende nummers van „de Bergcultures” worden opgenomen).

De belangwekkende, middels grafieken en kaarten toegelichte, voordracht werd met interesse gevolgd.

De secretaris, de heer van Meerwijk, dankte den voorzitter, namens de aanwezigen, én voor de gedachte, in afwijking van de gewoonte, een vergadering te beleggen in Sawah Loento, én voor de uitwerking van deze gedachte.

Spreeker constateerde dat in elke vereeniging theoretische en practische belangen te bespreken zijn. Theoretische belangen kunnen overal besproken worden: practische belangen kunnen vaak beter besproken worden in eigen omgeving. Spreeker hoopte dat deze initiatief-gedachte van een nijverheidslid overgenomen zou worden door landbouwleden. Spreeker dankte ten slotte bij voorbaat den Voorzitter voor de gelegenheid, die na de vergadering geboden zou worden tot bezichtiging, onder deskundige leiding, van de werkplaatsen en mijnen.

Onder dankzegging aan de aanwezigen voor de betoonde belangstelling sloot de voorzitter daarna de vergadering.